

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

МИСНИК Т.Г., К.Е.Н.,

ЗОЛЯ О.П., К.Е.Н.,

ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

Досліджено ефективність використання трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах, надано пропозицій щодо розробки стратегічних напрямків формування і підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Investigational efficiency of the use of labour resources in agricultural enterprises, it is given suggestions in relation to development of strategic directions of forming and increase of efficiency of the use of labour resources.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В сучасних умовах забезпечити сталі економічне зростання АПК неможливо без пильної уваги до проблеми підвищення ефективності використання і збереження трудових ресурсів. Людський фактор був, є і залишається головним чинником розвитку будь-якої сфери суспільного виробництва. Основою збільшення виробництва сільськогосподарської продукції і підвищення матеріального добробуту населення є раціональне використання трудових ресурсів галузі. Вони є головною складовою частиною продуктивних сил сільського господарства, а їх праця вирішальним фактором сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Економічні аспекти формування, відтворення та ефективного використання трудових ресурсів сільського господарства постійно знаходилися у центрі уваги класиків економічної літератури. Вагомий внесок у дослідження проблеми зробили також і вітчизняні вчені-економісти: Д.П. Богиня, О.А. Бугуцький, В.К. Горкавий, В.С. Дієсперов, М.Й. Малік, П.Т. Саблук та інші. Вивчення і узагальнення досвіду щодо проблем ефективності використання трудових ресурсів на сільськогосподарських підприємствах показало, що далеко не всі аспекти цього питання досліджені в достатній мірі.

Постановка завдання. Метою роботи є аналіз ефективності використання трудових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах і, як наслідок, пошук шляхів і резервів для поліпшення стану досліджуваної проблеми, надання пропозицій щодо розробки стратегічних напрямків формування і підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних резервів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є створення потужного кадрового потенціалу сільськогосподарських підприємств та удосконалення управління ним. Проте, недостатній рівень як професійних знань, так і вміння керівників та спеціалістів господарств приймати виважені рішення з питань формування й використання трудових ресурсів у конкретних умовах виробництва не дають можливості оцінити їх реальні потреби.

Як відомо, виділяють різні методичні підходи до оцінки ефективності діяльності працівників. При одному з них трудові ресурси підприємства є сукупним суспільним працівником, який безпосередньо діє на виробництво, тому кінцеві результати виробництва повинні слугувати критеріальними показниками ефективності роботи працівників. Проаналізуємо ефективність використання трудових ресурсів за даним методом на одному із досліджуваних нами підприємств, а саме ДП «СП «Ювілейне» та порівняємо отримані результати із показниками по інших досліджуваних підприємствах Полтавського району (табл. 1).

Аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити висновок, що виробництво валової продукції у ДП «СП «Ювілейне» у 2009 р. порівняно з 2007 р. зросло на 5,6 %.

Таблиця 1

**Динаміка показників продуктивності праці
у ДП „СП „Ювілейне”, 2007–2009 рр.**

Показники	Роки			2009 р. у % до 2007 р.	По досліджуваних підприємствах району, 2009 р.
	2007	2008	2009		
Валова продукція, тис. грн	4076,8	4348,2	4304,6	105,6	65754,0
– на 1 працівника	16,1	22,5	19,7	123,0	28,0
– на 1 тис. люд.– ГОД	8,0	10,9	10,5	130,4	14,8

– на 1 тис. грн. оплати праці	1,9	2,2	1,7	91,6	2,3
Валовий прибуток, тис. грн	655,2	617,0	1029,0	157,1	11651,0
– на 1 працівника	2,6	3,2	4,7	183,0	5,0
– на 1 тис. люд.– год.	1,3	1,5	2,5	193,9	2,6
– на 1 тис. грн. оплати праці	0,3	0,3	0,4	136,2	0,4

Виробництво валової продукції в розрахунку на одного працівника зросло на 23,0 %, в розрахунку на 1 тис. люд. – год. – на 30,4 %, а в розрахунку на 1 тис. грн оплати праці зменшилось на 8,4 %. Чистого прибутку господарство отримало більш ніж у 6 разів більше, відповідно до цього зріс рівень прибутку на одного працівника, на 1 тис. люд.–год. та 1 тис. грн оплати праці.

Рівень заробітної плати протягом досліджуваного періоду зріс як у ДП «СП «Ювілейне», так і по досліджуваних підприємствах, проте у ДП «СП «Ювілейне» оплата праці знаходиться на нижчому рівні ніж в середньому по району, так само, як рівень продуктивності праці.

Тому господарству необхідно вжити заходів для удосконалення системи формування та використання трудових ресурсів, щоб забезпечити зростання продуктивності, як одного із головних напрямків підвищення ефективності господарювання на підприємстві в цілому.

Нами запропоновано 4 стратегічні напрямки підвищення ефективності використання трудових ресурсів досліджуваних нами сільськогосподарських підприємствах.

Для оцінки ефективності запропонованих заходів проаналізуємо витрати на фінансування даних стратегій та планові прибутки від їх реалізації (табл. 2).

Таблиця 2

Плановий економічний ефект від реалізації запропонованих заходів підвищення ефективності використання трудових ресурсів на досліджуваних сільськогосподарських підприємствах

Заходи	Витрати, тис.грн.	Очікувані доходи, тис.грн.	Результат (+/-), тис.грн.
1	2	3	4

1. Застосування новітніх технологій виробництва, що зменшать витрати праці на одиницю продукції в т. ч.: – придбання нового обладнання з переробки сільськогосподарської продукції (хлібопекарня, ковбасний цех, міні-олійниця)	285	444	159
2. Підвищення якісного складу персоналу та підвищення продуктивності праці робітників в т. ч.: – вступ трьох працівників апарату управління до ПДАА на заочну форму навчання; – підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів; – вступ 5 випускників ПКІЛ до коледжу ПДАА на технічні спеціальності за рахунок господарств	150	393	243

Продовження табл.2

1	2	3	4
3. Покращення якості продукції, що виробляється на підприємствах за рахунок удосконалення системи мотивації праці в т. ч.: – підвищення дисципліни праці за рахунок введення більш жорстких штрафних санкцій та преміювання за високу якість – створення лабораторій по контролю якості продукції	150	228	78
4. Впровадження енергоощадних технологій виробництва продукції в т. ч.: – підвищення дисципліни при використанні енергоресурсів за рахунок введення більш жорстких штрафних санкцій та преміювання за високу якість – використання техніки, що зменшує витрати пального на 1 га	180	324	144
Разом	765	1389	624

Як свідчать дані таблиці 2 загальна сума витрат на

фінансування заходів для реалізації запропонованих нами стратегій складе 765 тис. грн.

Цю суму доцільно взяти із прибутку підприємств, який у 2007–2009 рр. значно перевищував цю суму.

Стратегічні напрямки підвищення ефективності використання трудових ресурсів на сільськогосподарських підприємствах повинні сприяти підсиленню можливостей протистояти конкурентам на відповідному ринку: ефективно використовувати свої сильні сторони в зовнішньому оточенні; розширення конкурентних переваг підприємств за рахунок створення умов для розвитку і ефективного використання робочого потенціалу, формування кваліфікованого персоналу.

Висновки. Покращання економічного стану у сільськогосподарському виробництві неможливе без ефективного та раціонального формування і використання трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Для ефективного функціонування окремого підприємства і економіки країни в цілому, необхідно значну увагу приділяти саме людському фактору, використанню методів стимулювання та виявленню найбільш дієвих форм мотивації праці для підвищення зацікавленості працівників у роботі підприємства. З цією метою доцільно використати досвід провідних, розвинених, як вітчизняних, так і зарубіжних господарств. Таким чином, головним стратегічним напрямком зростання ефективності виробництва на сільськогосподарських підприємствах є формування потужного кадрового потенціалу та ефективного ним управління.

Література.

1. Богиня Д. Ефективність праці в ринковій економіці / Д. Богиня, А. Шевченко // Україна: аспекти праці. – 1996. – № 4. – С. 3–6.

2. Бугуцький О. Потенційні можливості щодо зростання продуктивності праці та доходності в сільському господарстві / О. Бугуцький // Економіка України. – 1998. – №5. – С. 60–67.

3. Головань В. Соціально–економічні фактори формування та ефективного використання трудових ресурсів на підприємствах

сільського господарства/ В. Головань // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 6. – С. 9–14.

4. Дієсперов В.С. Аналіз ефективності праці / В.С. Дієсперов. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 68 с.

5. Дієсперов В.С. Продуктивність сільськогосподарської праці: монографія / В.С. Дієсперов. – К.: ННЦ ІАЕ, 2006. – 274 с.

6. Тищенко С.В. Механізм формування і ефективного використання трудових ресурсів села / С.В. Тищенко // Зб. наук. праць Луганського нац. аграр. ун-ту. – Луганськ: Вид.-во ЛНАУ, 2004. – № 38(50). – С. 348–352.